

ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРИНЦИПІВ В РІЛЬНИЦТВІ

Микола Валерійович Зось-Кіор

к. е. н, доцент, завідувач кафедри менеджменту і права

Луганський національний аграрний університет, м. Луганськ, novolug@yandex.ru

Постановка проблеми. Світовий досвід формування ресурсозберігаючих технологій, заснованих на екологізації і адаптивному веденні агровиробництва, зводиться в основному до системи No-till – системи безорної обробки ґрунту, або її похідних. Однак, дана система має як позитивні, так і негативні сторони з теоретичної і практичної точок зору, тому потребує наукових обґрунтувань її застосування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Система No-till - економічна модель рослинництва. При її створенні фахівці узяли за основу технологію нульової обробки ґрунту, приділили більше уваги оптимізації виробничих процесів і, в результаті, зробили рослинництво керованим, прогнозованим і економічно ефективним [4-7].

При системі No-till виключається механічна дія на ґрунт. Проводиться прямий посів культур по пожнивних залишках з мінімальним порушенням структури ґрунту. Враховуючи подорожчання всіх без виключення ресурсів для сільськогосподарського виробництва, особливо паливно-мастильних матеріалів, а також незадовільний його екологічний стан, необхідним є системний аналіз зазначеної проблеми.

Мета статті – дослідити стан та обґрунтувати підвищення ролі основних еколого-економічних принципів в рільництві.

Основний матеріал дослідження. Перехід на технологію мінімальної, а потім і нульової обробки ґрунту починається з прибиральної кампанії, в ході якої подрібнені пожнивні залишки рівномірно розподіляються по полю. В результаті формується ґрунтозахисне покриття, яке протистоїть вітровій і водній

ерозії, забезпечує збереження вологи, що особливо важливо в умовах ступу України, перешкоджає зростанню засміченої рослинності, сприяє активізації ґрунтової мікрофлори, є базисом відновлення родючого шару і підвищення врожайності культур.

У системі No-till особлива увага приділяється сівозмінам. Чергування культур - це лише частина сівозміни. На підбір сівозміни впливає безліч чинників, але існує ряд принципів, які неухильно працюють за будь-яких умов: принцип щорічного чергування культур злакових і широколистих, а також зміна культур теплого і холодного періоду; принцип впливу попередника на культуру - алелопатія і синергізм.

Система добрив при нульовій технології значно відрізняється від традиційної. При нульовій обробці ґрунту більше уваги приділяється не мінеральним добривам, а органічним. Для збільшення органічних сполук в ґрунті і забезпечення відтворення родючості використовують сівозміну (різноманітність культур), сидерати (природний фітосанітар), пожнивні залишки. Позитивний баланс гумусу на полях господарства забезпечує нетоварна частка урожаю: солома озимої пшениці, ячменю, сої, а також подрібнені стебла кукурудзи, соняшнику з азотною компенсацією.

У основі екологічного контролю над бур'янами при технології No-till - система чергування культур в сівозміні і вживання сидеральних культур. Для зниження щільності зростання бур'янів чергуються посіви культур теплого і холодного періоду. Різні терміни посіву і прибирання цих культур дають можливість аграріям запобігти або процесу росту засмічуючої рослини, або процесу формування насіння. Алелопатичні виділення сидератів діють подібно до засобів захисту рослин.

Система оптимізації витрат на виконання технологічних операцій в No-till ґрунтується на використанні сучасної широкозахватної, високопродуктивної техніки, здібної до виконання декількох технологічних операцій за один прохід, що істотно скорочує витрати на ПММ. Так, використовуваний посівний комплекс «Horsch» виконує три технологічні операції за один прохід: висіває на-

сіння, вносить стартові мінеральні добрива разом з насінням, а також повну дозу рідких добрив під горизонт посіву і прикатує посів. Ширина захвату 18 м економить час обробки, знижує виробничі витрати і ущільнення ґрунту. Використання рідких добрив сприяє швидкому і доступному засвоєнню поживних речовин культурами.

Проте сам процес переходу на цю технологію сприймається аграріями як проблема. Серед аргументів противників широкого використання ресурсозберігаючих технологій обробки ґрунту, найчастіше використовується теза про високі витрати, зв'язані із застосуванням пестицидів в таких системах, які повністю перекривають вартість заощадженого палива і інших ресурсів [1-8]. Дійсно, однією з неодмінних умов адаптацій мінімальних і нульових обробок ґрунту більшість вітчизняних і зарубіжних фахівців вважають вживання гербіцидів суцільної дії на основі гліфосата проти багатолітніх бур'янів. Крім того, на першому етапі погіршення фітосанітарного стану, може вирости засміченість ярих зернових культур, який допускає вживання спеціальних гербіцидів загальної дії. В той же час, дані розрахунки не враховують того, що зростання витрат на захист рослин в ресурсозберігаючому землеробстві спостерігається лише на першому етапі впровадження таких систем, надалі потреба в пестицидах значно падає (табл. 1), а також не враховуються інші позитивні ефекти від зберігаючих технологій.

Таблиця 1

Середня кількість хімічних обробок при використанні різних технологій обробітку ярої пшениці

Технологія	Пестициди					Середня урожайність, т/га
	Протравники насіння	Гербіциди	Фунгіциди	Інсектициди	Разом	
Екстенсивна	1	1	-	-	2	1,2-1,5
Інтенсивна	1	1	2	2	6	3,5-4,0
Ресурсозберігаюча:						
I етап	1	2	1	2	6	1,8-2,0
II етап	1	1	1	-	3	2,0-2,5
III етап	1	1	-	-	2	2,5-3,0

Спираючись на представлені дані можна зробити висновок, що первинні витрати на використання досить дорогих засобів захисту рослин в період адаптації зберігаючих технологій є довгостроковими інвестиціями в поліпшення фітосанітарного стану господарства.

Висновки та пропозиції. Таким чином, ресурсозберігаюче землеробство - це об'єктивна необхідність, пов'язана з економічними і екологічними передумовами.

Ресурсозберігаюче землеробство - одна з найважливіших стратегій життєзабезпечення з точки зору гарантування збереження ресурсів і продовольства у всьому світі. Система ресурсозберігаючого землеробства названа агроекологічною революцією 21 століття і утримуватиме ключові позиції в найближчі 50-100 років.

Що стосується відношення до нових технологій, то будь-який добрий почин, прогресивні технології, нововведення можна підтримати, вивчити і упровадити з високим ефектом. Можна і зганьбити, дискредитувати, а потім сказати, що вони в наших умовах себе не виправдали. Доля нових ресурсозберігаючих технологій, пропонованих сьогодні для впровадження, залежить від керівників і фахівців підприємств, від їх відношення до них, від чіткого виконання всіх технологічних операцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко Л. М. Регулювання земельних відносин у сільському господарстві : монографія / Бойко Л. М. - К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 316 с.
2. Забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств заходами менеджменту. Монографія / Під загальною редакцією М. В. Зось-Кіора, О. В. Кочеткова. – Луганськ : Елтон-2, 2009. – 140 с.
3. Мартин А. Г. Регулювання ринку земель в Україні : монографія / Мартин А. Г. - К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 252 с.
4. Органічне сільське господарство та його розвиток в умовах кооперації / [Н.В.Зіновчук, В.В.Зіновчук, О.В.Скидан та ін.]; за ред. Н.В.Зіновчук. – Житомир : «Рута», 2011. – 160 с.
5. Перспективи екологізації аграрного виробництва в Україні : Зб. наук. праць / за заг. ред. Ю.О.Лупенка, О.В.Ходаківської. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012.–128с.
6. Русан В. М. Економіка раціонального сільськогосподарського землекористування : монографія / Русан В. М. - К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 200 с.

7. Федоров М.М. Развитие органичного виробництва / Федоров М.М., Хо-
даківська О.В., Корчинська С.Г. ; за ред. М.М. Федорова, О.В. Хо-
даківської. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 146 с.

8. Формування організаційно-економічного механізму управління
діяльністю підприємств в умовах глобалізації. Монографія / Під загальною
редакцією М. В. Зось-Кіора. – Луганськ : Елтон-2, 2011. – 246 с.

УДК 330.15 : 631.51 : 633

Зось-Кіор М. В. ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРИНЦИПІВ В РІЛЬНИЦТВІ

В статті досліджено організаційні аспекти використання світового досвіду фор-
мування ресурсозберігаючих технологій, заснованих на екологізації і адаптив-
ному веденні агровиробництва. Обґрунтовано необхідність застосування аль-
тернативних систем рільництва, в т.ч. No-till – системи безорної обробки
грунту, або її похідних.

Ключові слова: рільництво, еколого-економічні принципи, ресурсозберігаючі
технології, адаптивне ведення агровиробництва, безорна обробка ґрунту.

УДК 330.15 : 631.51 : 633

Зось-Кіор Н. В. ПОВЫШЕНИЕ РОЛИ ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРИН- ЦИПОВ В ПОЛЕВОДСТВЕ

В статье исследованы организационные аспекты использования мирового опыта
формирования ресурсосберегающих технологий, основанных на экологизации и
адаптивном ведении агропроизводства. Обоснована необходимость применения
альтернативных систем полеводства, в т.ч. No-till - системы нулевой обработки
почвы, или ее производных.

Ключевые слова: полеводство, эколого-экономические принципы, ресурсосбере-
гающие технологии, адаптивное ведение агропроизводства, нулевая обработка
почвы.

UDC 330.15 : 631.51 : 633

Zos-Kior M.V. INCREASING OF THE ROLE OF ECOLOGICAL AND ECONOM- IC PRINCIPLES IN AGRICULTURE

The article studies organizational aspects of the world experience in the formation of
resource-saving technologies based on ecologization and adaptive management of ag-
ricultural production. The necessity of using alternative systems in agriculture, in-
cluding No-till-technology or its derivatives is substantiated.

Key words: agriculture, ecological and economic principles, resource-saving technol-
ogies, adaptive management of agricultural production, No-till-technology.